**РЕЦЕНЗИЯ**

**от доц. д-р Паунита Михайлова Петрова**

член на научното жури съгласно Заповед № РД-09-61/07.05.2026 г. на Директора на Института за държавата и правото при Българската академия на науките доц. д-р Екатерина Салкова относно открита процедура за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Международно право и международни отношения“

**на Александър Щелиянов Щерионов**

**на тема:**

**„Същност, специфика и правна уредба на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз“**

**Уважаеми членове на научното жури,**

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на представения дисертационен труд, автореферата, справката за научните приноси, списъка и копията на публикациите, както и предоставените автобиографични данни за докторанта.

## I. Данни за докторанта

Александър Щелиянов Щерионов е магистър по специалността „Право“ от Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и магистър по специалността “Национална сигурност и отбрана“ от Военна академия „Г. С. Раковски“, София. Той е докторант в задочна форма на обучение към секция „Международноправни науки“ на Института за държавата и правото при Българската академия на науките по докторска програма „Международно право и международни отношения“. Темата на дисертационния труд е „Същност, специфика и

правна уредба на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз“, с научен ръководител проф. д-р Ирена Илиева.

От представените материали се установява, че дисертантът е изпълнил индивидуалния си учебен план. Успешно е положил изпита по научната специалност „Международно право и международни отношения“, както и предвидените изпити по чужд език, компютърни умения и специализираните курсове по международно публично право и право на Европейския съюз.

Следва специално да се отбележи, че професионалната биография на докторанта е пряко свързана с темата на дисертационното изследване. Александър Щерионов има значителен практически опит в областта на правото на Европейския съюз, защитата на финансовите интереси на ЕС, противодействието на измамите и корупцията, както и в анализа на институционални и правни рискове. Работил е като старши юрисконсулт и главен експерт в дирекция „Защита на финансовите интереси на Европейския съюз“ /АФКОС/ към Министерството на вътрешните работи, участвал е в дейности, свързани с OLAF, Европейската прокуратура и националните компетентни органи, както и в работата на структури на равнище Европейски съюз.

Професионалният му опит включва още работа като правен експерт към ВКБООН /UNHCR/ – България и като Legal Officer в Law and Justice Section на Мисията на ОССЕ в Косово. Той има и преподавателски опит като асистент по право на Европейския съюз в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, както и като лектор в обучителни програми на Института по публична администрация и Школата по публични финанси към Министерството на финансите.

Тази професионална и преподавателска подготовка има значение при оценката на дисертацията. Тя обяснява практическата насоченост на изследването и способността на автора да съчетава теоретичния анализ с реалните проблеми на институциите, ангажирани със защитата на финансовите интереси на Европейския съюз.

## II. Актуалност и значимост на темата

Темата на дисертационния труд е актуална и представлява интерес както от научна, така и от практическа гледна точка. Защитата на финансовите интереси на Европейския съюз заема все по-важно място в развитието на правото и институционалната система на Съюза. Изследването е насочено към по-цялостното изясняване на тази материя чрез анализ на нейната същност, специфика и основни елементи.

Актуалността на темата се засилва от няколко обстоятелства. На първо място, създаването на Европейската прокуратура постави защитата на финансовите интереси на ЕС в нов институционален контекст. На второ място, приемането на Директива (ЕС) 2017/1371 относно борбата с измамите, засягащи финансовите интереси на Съюза по наказателноправен ред, очерта нов етап в развитието на наказателноправната защита на бюджета на ЕС. На трето място, въвеждането на механизма за обвързване на бюджета на Съюза с принципа на върховенството на правото чрез Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092 показва, че защитата на финансовите интереси има значение и за оценката на институционалното функциониране на държавите членки. На четвърто място, Механизмът за възстановяване и устойчивост постави нови практически въпроси относно контрола, отговорността, показателите за изпълнение и риска от неправомерно поведение при разходването на средства.

Темата е значима и поради обстоятелството, че защитата на финансовите интереси на Европейския съюз е пряко свързана с ефективното функциониране на европейските политики и с механизмите за управление и разходване на средства от бюджета на Съюза. В този смисъл нейната значимост надхвърля посочените от докторанта теоретични и практически аспекти и се проявява като важен елемент от гарантирането на законосъобразното и ефективно управление на средствата от бюджета на Европейския съюз, което е предпоставка за реализирането на неговите политики и стратегически цели.

## III. Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в обем от 324 страници. Той се състои от увод, две глави, заключение и библиография.

В увода са изведени актуалността и значимостта на темата, обектът и предметът на изследването, научноизследователската хипотеза, целта, задачите, методологията, границите и ограниченията на труда.

Обект на изследването е системата за защита на финансовите интереси на Европейския съюз, нейните елементи, тяхната еволюция и взаимосвързаност, както и някои от функционалните ѝ проявления. Предмет на изследването са нормативните актове, съдебната практика, институционалните документи, аналитичната дейност и процесите, които влияят върху развитието на защитата на финансовите интереси на ЕС.

Научноизследователската хипотеза е ясно формулирана. Авторът приема, че защитата на финансовите интереси на ЕС представлява система от взаимосвързани елементи, работещи за постигането на обща цел, но към момента тази система е изследвана фрагментарно и поради това липсва достатъчно яснота относно нейната същност, съдържание и основни елементи.

Първата глава е посветена на историческото развитие на уредбата на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз. Тя проследява периода от 1952 г. до 2017 г. чрез четири основни етапа: първоначалното зараждане на системата и значението на собствените ресурси; периода на анализи и формиране на основните елементи на системата; периода на оптимизиране и структурни изменения; и периода от Лисабонските промени до приемането на PIF директивата и създаването на Европейската прокуратура.

Втората глава е насочена към актуалното състояние, дефиницията и практическите проблеми, свързани със защитата на финансовите интереси на Европейския съюз. В нея авторът анализира периода след 2017 г., формулира собствена дефиниция на понятието „защита на финансовите интереси на Европейския съюз“, разглежда трудностите, произтичащи от мултилингвистичния характер на Съюза, и изследва практически проблеми, свързани с Механизма за възстановяване и устойчивост и Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092.

Структурата на труда е логична и последователна. Тя следва основната идея на автора – първо да се проследи развитието на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз, след което да се анализират нейното съвременно състояние, същност и практически

проявления. Отделните части на изложението са взаимно свързани и изграждат ясна логическа последователност, която позволява постепенното разгръщане и аргументиране на основната авторова теза. По този начин композицията на труда съдейства за постигането на поставените цели и за цялостното възприемане на изложението.

## IV. Оценка на съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд се отличава с широк обхват, последователност и задълбочено познаване на правната уредба на Европейския съюз. Авторът проследява развитието на защитата на финансовите интереси на ЕС от ранните етапи на европейската интеграция до актуалното състояние на системата.

Положителна оценка заслужава начинът, по който в първата глава е проследена историческата еволюция на материята. Авторът не се ограничава до хронологично изброяване на актове и институции, а търси причинно-следствените връзки между развитието на европейската интеграция, появата на собствените ресурси, изграждането на административни механизми и постепенното навлизане на наказателноправни елементи в защитата на бюджета на Съюза.

Особено важен е анализът на значението на делото C-68/88, известно като делото за гръцката царевица, което авторът разглежда като ключов момент в развитието на задълженията на държавите членки за защита на финансовите интереси на Общността. Този подход е убедителен, защото показва връзката между съдебната практика и развитието на нормативната и институционалната рамка.

Втората глава има по-силен концептуален и практико-приложен характер. В нея авторът достига до основната си теза – че защитата на финансовите интереси на ЕС следва да се разглежда като система. На тази основа е предложена дефиниция, която включва принципи, политики, норми, европейска и национална административна инфраструктура, както и действия по предотвратяване, разкриване, разследване и последващо реагиране при неправомерно поведение, което влияе върху правилното, ефективното и ефикасното формиране и разходване на бюджета на ЕС.

Интерес представлява и анализът на мултилингвистичния характер на Европейския съюз. Авторът правилно приема, че правният превод в рамките на ЕС не е технически езиков процес, а има пряко значение за тълкуването, прилагането и ефективността на правната уредба. Разгледаните проблеми, свързани с понятия като „измама“, „сериозна нередност“, „бенефициер“ и „бенефициент“, имат практическо значение за българската институционална среда.

Положително следва да се оцени и практическата насоченост на изследването. Авторът анализира проблеми, свързани с Механизма за възстановяване и устойчивост, финансирането, основано на резултати, сериозните нередности и институционалната компетентност. Отделено е внимание и на Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092, като са предложени практически мерки за анализ на съдебната практика, общите източници на информация и жалбите, които могат да бъдат релевантни при оценката на риска от активиране на този механизъм.

Заключението на дисертацията не е формално. В него са изведени по-общи закономерности в развитието на системата, включително цикличният характер на интеграционните процеси, ролята на кризите като катализатор, постоянният спор за юрисдикция и значението на езика като предпоставка за ефективното прилагане и развитие на правото на Европейския съюз. Анализирани са и тенденциите към задълбочаване на европейската интеграция, проявяващи се чрез създаването на Европейската прокуратура и обвързването на бюджета на ЕС с принципа на върховенството на правото.

Като цяло съдържанието на дисертационния труд е подчинено на поставената изследователска цел и следва последователна вътрешна логика. Авторът демонстрира способност да работи с широк кръг нормативни актове, документи на институциите на Европейския съюз, съдебна практика и специализирана литература. Изследването се отличава със задълбочен и последователен анализ на сложна и динамично развиваща се материя, което му придава както научна, така и практическа стойност.

## V. Оценка на методологията

Методологията на дисертационния труд е ясно формулирана и като цяло последователно приложена. В основата на изследването стоят историко-еволюционният и системният подход, които определят общата логика на анализа. Те са допълнени от традиционни методи на правното изследване, включително анализ на нормативни актове, съдебна практика и документи на институциите на Европейския съюз, както и от отделни интердисциплинарни елементи.

Особено внимание заслужава използването на системния подход. Авторът разглежда защитата на финансовите интереси на ЕС не като сбор от отделни нормативни актове, институции и процедури, а като система от елементи, които взаимодействат помежду си и са насочени към постигането на обща функция. Това позволява по-задълбочено разбиране на изследваната проблематика и отличава труда от изследвания, които разглеждат отделни аспекти на материята изолирано един от друг.

Сред използваните методологически решения следва да се открои и разграничаването между правната уредба и институционалната организация на системата, както и между контекстуалните процеси и процесите, пряко свързани с нейното изграждане и развитие. Този подход позволява на автора да проследи не само нормативната еволюция, но и логиката на институционалното развитие на защитата на финансовите интереси на ЕС.

Методологията е съобразена с предмета и целите на изследването. Тя е подходяща за анализ на проблематика, която се развива едновременно в правен, институционален, финансов, политически и управленски контекст.

## VI. Оценка на научната новост и приносите

Приносите, посочени от докторанта, са реални, но според мен не съответстват напълно на действително постигнатите резултати в дисертационния труд. В някои части те са формулирани твърде общо, а в други не обхващат изцяло най-силните научни резултати на изследването. В този смисъл реалните приноси на труда в определени отношения надхвърлят начина, по който са представени от дисертанта.

На първо място, безспорен принос е разработването на доктринална дефиниция на понятието „защита на финансовите интереси на Европейския съюз“. Този принос е ясно заявен от автора и е действително постигнат в труда. Дефиницията не е само езиково определение, а резултат от проведен исторически, системен и нормативен анализ.

На второ място, по-значимият принос, който според мен следва да бъде изведен самостоятелно, е обосноваването на защитата на финансовите интереси на ЕС като система. Това е по-широкият научен резултат на дисертацията. Авторът не просто дефинира понятието, а аргументира съществуването на система от взаимосвързани правни, институционални и управленски елементи, които функционират за постигането на обща цел. Този принос не е достатъчно ясно отделен в справката на докторанта, но реално присъства в съдържанието на труда.

На трето място, приносен характер има предложената аналитична рамка за изследване на развитието на ЗФИЕС чрез разграничаване на правната уредба и институционалната организация на системата, както и чрез обособяване на контекстуални и пряко свързани процеси. Това е не само методологическо решение, но и научен резултат, тъй като позволява изследваната проблематика да бъде подредена и анализирана като цялостна система.

На четвърто място, принос представлява периодизацията на развитието на защитата на финансовите интереси на ЕС. Авторът не прави обикновен исторически преглед, а извежда отделни етапи, свързани с конкретни нормативни, институционални и интеграционни промени. Тази периодизация има значение за по-ясното разбиране на еволюцията на системата.

На пето място, самостоятелен принос е извеждането на закономерности в развитието на ЗФИЕС. В заключението авторът обосновава цикличност на интеграционните процеси, ролята на кризите като фактор за ускоряване на развитието, постоянния спор за юрисдикция, значението на езика и тенденциите към задълбочаване на интеграцията в развитието на системата. Тези изводи надхвърлят обичайното описание на правната уредба и представляват по-зрял научен резултат.

На шесто място, приносен характер има анализът на мултилингвистичния характер на Европейския съюз като фактор, който влияе върху ефективността на защитата на

финансовите интереси на Съюза. Авторът убедително показва, че езиковите и терминологичните несъответствия могат да имат пряко значение за правната сигурност, институционалната комуникация и практическото прилагане на нормите.

На седмо място, научно-приложен принос представляват конкретните предложения за подобряване на националната институционална и административна способност за защита на финансовите интереси на ЕС. Те включват предложения за правнолингвистична координация, анализ на риска, систематизиране на съдебната практика и източниците на информация, подобряване на взаимодействието с OLAF и Европейската прокуратура, както и мерки за развитие на експертния капацитет.

Следователно, реалните приноси на дисертационния труд могат да бъдат обобщени така: разработване на доктринална дефиниция на понятието „защита на финансовите интереси на Европейския съюз“; обосноваване на ЗФИЕС като система от взаимосвързани елементи; предлагане на аналитична рамка за изследване на нейното развитие; периодизация на развитието на системата; извеждане на закономерности в нейната еволюция; анализ на мултилингвистичните проблеми в правото на ЕС; и формулиране на практически предложения за усъвършенстване на националната институционална рамка.

## VII. Оценка на използваната литература и източници

Дисертационният труд се основава на достатъчен обем нормативни актове, съдебна практика, официални документи, доклади и научна литература. Използвани са източници, относими както към правото на Европейския съюз, така и към по-широкия контекст на защитата на финансовите интереси на Съюза, включително актове на първичното и вторичното право, практика на Съда на Европейския съюз, документи на европейските институции и специализирана научна литература.

Положителна оценка заслужава обстоятелството, че авторът работи не само с нормативния материал, но и с доклади, аналитични документи и изследвания, които позволяват да бъде проследена реалната еволюция на разглежданата проблематика. Това е особено важно, тъй като защитата на финансовите интереси на Европейския съюз не може да бъде изследвана единствено чрез анализ на действащи правни норми, а изисква

проследяване на институционалната практика, политиките на Съюза и практическите проблеми при прилагането на правната уредба.

Използваните източници са адекватни на предмета и целите на изследването. Те показват добро познаване на разглежданата проблематика и дават достатъчна основа за направените изводи. С оглед на комплексния правен и институционален характер на темата, водещо значение правилно е отдадено на актовете на Европейския съюз, съдебната практика и официалните документи на европейските институции.

Същевременно може да се отбележи, че начинът на представяне на използваните източници би спечелил от по-ясно структуриране. В представения списък нормативните актове, съдебната практика, официалните документи на институциите на Европейския съюз и научната литература са обединени под общото наименование „библиография“. От гледна точка на академичната техника по-удачно би било те да бъдат систематизирани по отделни категории, което би улеснило ориентацията в използваните материали и би позволило по-ясно разграничаване между научните публикации и официалните документи, послужили за разработването на изследването.

## VIII. Оценка на публикациите

Дисертантът е представил четири публикации, свързани с темата на дисертационния труд. Те обхващат както историческото развитие на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз, така и актуални въпроси, свързани с Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092 и Механизма за възстановяване и устойчивост. Представена е и публикация, посветена на организираната престъпност в България, която разглежда проблематика, свързана с противодействието на различни форми на престъпна дейност и в този смисъл също е част от по-широкия контекст на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз.

От представената справка се установява, че дисертантът е изнесъл пет научни доклада, свързани с темата на дисертационния труд, включително в рамките на инициативи на Академията по европейско право (ERA) и Европейската мрежа за съдебно обучение (EJTN). Това показва, че резултатите от изследването са апробирани както в национална, така и в международна среда.

Публикациите и научните доклади са достатъчни и съответстват на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Те свидетелстват за последователна изследователска работа по темата и за стремеж към апробиране на основните резултати от дисертационния труд.

## IX. Оценка на автореферата

Представеният автореферат съответства на съдържанието на дисертационния труд. В него са отразени актуалността и значимостта на темата, обектът и предметът на изследването, научноизследователската хипотеза, целите и задачите на труда, използваната методология, структурата на изложението, основните научни резултати и приносите на автора. Авторефератът дава вярна и достатъчно пълна представа за съдържанието, логиката и постигнатите резултати на дисертационното изследване.

Считам, че авторефератът е изготвен съобразно установените академични изисквания и коректно представя основните положения, изводи и приноси на дисертационния труд.

Налице са отделни редакционни неточности, които не оказват влияние върху качеството и информативната стойност на автореферата.

## X. Критични бележки и препоръки

Дисертационният труд има безспорни научни достойнства. Наред с това могат да бъдат направени няколко препоръки, които имат конструктивен характер и не намаляват общата положителна оценка.

На първо място, в отделни части изложението е прекалено детайлно и би могло да бъде допълнително синтезирано. Това се дължи на стремежа на автора да проследи голям обем исторически, нормативни и институционални процеси. Въпреки че този подход е разбираем, на места по-ясното открояване на основните изводи би улеснило възприемането на текста.

На второ място, в отделни части на труда се използва усложнена терминология и значителен брой чуждици. Това не намалява научната стойност на изследването и не поставя под съмнение направените изводи, но на места утежнява стила на изложението. Наред с това в някои части се срещат по-дълги и усложнени изречения, които биха могли да бъдат формулирани по-синтезирано и с по-голяма езикова яснота. Считам, че по-широкото

използване на утвърдена юридическа терминология и по-стегнатият стил на изложение биха допринесли за по-голяма прецизност и четивност на текста.

На трето място, приносите в справката на докторанта биха могли да бъдат формулирани по-точно. Както вече беше посочено, реалните резултати на труда в някои отношения надхвърлят заявените приноси. Особено следва да бъдат по-ясно изведени обосноваването на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз като система и извеждането на закономерности в нейното развитие.

На четвърто място, начинът на представяне на използваните източници би могъл да бъде допълнително усъвършенстван. По-ясното разграничаване между нормативни актове, съдебна практика, официални документи на институциите на Европейския съюз и научна литература би улеснило ориентацията в използваните материали и би повишило прегледността на библиографията.

Тези бележки имат препоръчителен характер. Те не поставят под съмнение научните достойнства на дисертацията, а очертават възможности за бъдещо развитие и усъвършенстване на изследването.

## XI. Заключение

Представеният дисертационен труд на тема „Същност, специфика и правна уредба на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз“ представлява самостоятелно, завършено и задълбочено научно изследване по актуален и значим въпрос на правото на Европейския съюз.

Трудът се отличава с ясна изследователска хипотеза, последователна структура, добре разработена методология и стремеж към самостоятелно теоретично осмисляне на разглежданата проблематика. Авторът демонстрира задълбочено познаване на правната уредба, съдебната практика, институционалното развитие и практическите проблеми, свързани със защитата на финансовите интереси на Европейския съюз.

Дисертацията съдържа реални научни и научно-приложни приноси. Особено значими са обосноваването на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз като система, разработването на доктринална дефиниция на понятието, периодизацията на развитието,

извеждането на закономерности и формулирането на практически изводи и препоръки, свързани с прилагането на правната уредба в тази област.

Дисертантът е изпълнил изискванията на индивидуалния учебен план, представил е необходимите публикации, апробирал е резултатите от изследването и притежава професионална подготовка, която е пряко свързана с предмета на дисертационния труд.

С оглед на изложеното приемам, че дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на утвърдените академични стандарти за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

Въз основа на изложеното давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на почитаемото научно жури да присъди на Александър Щелиянов Щерионов образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Международно право и международни отношения“.

Дата: 17.06.2026г. Подпис:

/Доц. д-р Паунита Петрова/

**REVIEW**

**by Assoc. Prof. Dr Paunita Mihaylova Petrova**

member of the academic jury pursuant to Order No. RD-09-61/07.05.2026 of the Director of the Institute of State and Law at the Bulgarian Academy of Sciences, Dr Ekaterina Salkova regarding the open procedure for the defence of a doctoral thesis for the award of the academic and scientific degree of 'Doctor' in the field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.6. Law, doctoral programme 'International Law and International Relations'

**by Alexander Shteliyanov Shterionov**

**on the topic:**

**"The Nature, Specificity and Legal Framework of the Protection of the Financial Interests of the European Union"**

**Dear members of the academic jury,**

This review has been prepared on the basis of the submitted doctoral thesis, the abstract, the summary of scientific contributions, the list and copies of publications, as well as the biographical data provided for the doctoral candidate.

## I. Information about the doctoral candidate

Alexander Shteliyanov Shterionov holds a Master's degree in Law from Sofia University "St. Kliment Ohridski" and a Master's degree in National Security and Defence from the G. S. Rakovski Military Academy, Sofia. He is a part-time PhD student in the 'International Legal Sciences' section of the Institute of State and Law at the Bulgarian Academy of Sciences, enrolled in the PhD programme 'International Law and International Relations'. The topic of the dissertation is "The Nature, Specificity and Legal Framework of the Protection of the Financial Interests of the European Union", supervised by Prof. Dr Irena Ilieva.

The submitted materials confirm that the doctoral candidate has fulfilled his individual study plan. He has successfully passed the examination in the academic discipline “International Law and International Relations”, as well as the required examinations in a foreign language, computer skills and the specialised courses in public international law and European Union law.

It should be noted in particular that the doctoral candidate’s professional background is directly related to the topic of the dissertation research. Alexander Shterionov has significant practical experience in the field of European Union law, the protection of the EU’s financial interests, the fight against fraud and corruption, as well as in the analysis of institutional and legal risks. He has worked as a senior legal adviser and chief expert in the ‘Protection of the European Union’s Financial Interests’ (AFKOS) at the Ministry of the Interior, and has participated in activities related to OLAF, the European Public Prosecutor’s Office and the competent national authorities, as well as in the work of structures at European Union level.

His professional experience also includes working as a legal expert with UNHCR – Bulgaria and as a Legal Officer in the Law and Justice Section of the OSCE Mission in Kosovo. He also has teaching experience as a teaching assistant in European Union law at the Faculty of Law of Plovdiv University “Paisii Hilendarski”, as well as a lecturer in training programmes at the Institute of Public Administration and the School of Public Finance at the Ministry of Finance.

This professional and teaching background is significant in the assessment of the thesis. It explains the practical focus of the research and the author’s ability to combine theoretical analysis with the real-world challenges faced by the institutions responsible for safeguarding the financial interests of the European Union.

## II. Relevance and significance of the topic

The topic of the thesis is topical and of interest from both a scientific and a practical perspective. The protection of the European Union’s financial interests is playing an increasingly important role in the development of the Union’s legal and institutional system. The research aims to provide a more comprehensive understanding of this subject through an analysis of its nature, specific features and key elements.

The relevance of the topic is reinforced by several factors. Firstly, the establishment of the European Public Prosecutor's Office has placed the protection of the EU's financial interests in a new institutional context. Secondly, the adoption of Directive (EU) 2017/1371 on the fight against fraud affecting the Union's financial interests by means of criminal law marked a new stage in the development of the criminal law protection of the EU budget. Thirdly, the introduction of the mechanism linking the Union budget to the principle of the rule of law through Regulation (EU, Euratom) 2020/2092 demonstrates that the protection of financial interests is also relevant to the assessment of the institutional functioning of Member States. Fourthly, the Recovery and Resilience Facility has raised new practical questions regarding control, accountability, performance indicators and the risk of irregular conduct in the spending of funds.

The topic is also significant because the protection of the European Union's financial interests is directly linked to the effective functioning of European policies and to the mechanisms for managing and spending funds from the Union budget. In this sense, its significance extends beyond the theoretical and practical aspects outlined by the doctoral candidate and manifests itself as a key element in ensuring the lawful and effective management of funds from the European Union budget, which is a prerequisite for the realisation of its policies and strategic objectives.

## III. General description of the thesis

The presented doctoral thesis comprises 324 pages. It consists of an introduction, two chapters, a conclusion and a bibliography.

The introduction outlines the relevance and significance of the topic, the object and subject of the study, the research hypothesis, the aim, the objectives, the methodology, and the scope and limitations of the work.

The object of the study is the system for the protection of the financial interests of the European Union, its elements, their evolution and interrelationships, as well as some of its functional manifestations. The subject of the study comprises legislative acts, case law, institutional documents, analytical work and the processes that influence the development of the protection of the EU's financial interests.

The research hypothesis is clearly formulated. The author posits that the protection of the EU's financial interests constitutes a system of interrelated elements working towards a common goal; however, to date, this system has been studied in a fragmented manner, and consequently there is a lack of sufficient clarity regarding its nature, content and key elements.

The first chapter is devoted to the historical development of the framework for the protection of the European Union's financial interests. It traces the period from 1952 to 2017 through four main stages: the initial emergence of the system and the significance of own resources; the period of analysis and the formation of the system's key elements; the period of optimisation and structural changes; and the period from the Lisbon reforms to the adoption of the PIF Directive and the establishment of the European Public Prosecutor's Office.

The second chapter focuses on the current state of affairs, the definition and practical issues relating to the protection of the European Union's financial interests. In it, the author analyses the period after 2017, formulates his own definition of the concept of 'protection of the European Union's financial interests', examines the difficulties arising from the multilingual nature of the Union, and explores practical issues related to the Recovery and Resilience Facility and Regulation (EU, Euratom) 2020/2092.

The structure of the thesis is logical and coherent. It follows the author's central thesis: first, to trace the development of the protection of the European Union's financial interests, and then to analyse its current state, nature and practical manifestations . The individual sections of the thesis are interlinked and form a clear logical sequence, which allows for the gradual unfolding and substantiation of the author's main thesis. In this way, the composition of the thesis contributes to the achievement of the set objectives and to the overall comprehension of the work.

## IV. Assessment of the content of the thesis

The thesis is distinguished by its broad scope, coherence and in-depth knowledge of the legal framework of the European Union. The author traces the development of the protection of the EU's financial interests from the early stages of European integration to the current state of the system.

The manner in which the historical evolution of the subject is traced in the first chapter deserves a positive assessment. The author does not confine himself to a chronological listing of acts and institutions, but seeks the causal links between the development of European integration, the emergence of own resources, the establishment of administrative mechanisms and the gradual introduction of criminal law elements into the protection of the Union's budget.

Of particular importance is the analysis of the significance of Case C-68/88, known as the Greek maize case, which the author regards as a key moment in the development of Member States' obligations to protect the Community's financial interests. This approach is convincing because it demonstrates the link between case law and the development of the regulatory and institutional framework.

The second chapter is of a more conceptual and practical nature. In it, the author arrives at his main thesis – that the protection of the EU's financial interests should be viewed as a system. On this basis, a definition is proposed that encompasses principles, policies, norms, European and national administrative infrastructure, as well as measures for the prevention, detection, investigation and follow-up of unlawful conduct affecting the proper, effective and efficient formation and expenditure of the EU budget.

Of interest is also the analysis of the multilingual nature of the European Union. The author correctly posits that legal translation within the EU is not a purely technical linguistic process, but has a direct bearing on the interpretation, application and effectiveness of the legal framework. The issues examined, relating to concepts such as 'fraud', 'serious irregularity', 'beneficiary' and 'recipient', are of practical significance for the Bulgarian institutional environment.

The practical focus of the study should also be viewed positively. The author analyses issues related to the Recovery and Resilience Facility, results-based funding, serious irregularities and institutional competence. Attention is also paid to Regulation (EU, Euratom) 2020/2092, with practical measures proposed for analysing case law, general sources of information and complaints that may be relevant when assessing the risk of this mechanism being triggered.

The conclusion of the thesis is not merely formal. It identifies broader patterns in the development of the system, including the cyclical nature of integration processes, the role of crises as a catalyst, the ongoing dispute over jurisdiction, and the importance of language as a prerequisite

for the effective application and development of European Union law. It also analyses trends towards deeper European integration, manifested through the establishment of the European Public Prosecutor's Office and the linking of the EU budget to the principle of the rule of law.

Overall, the content of the thesis is consistent with the stated research objective and follows a coherent internal logic. The author demonstrates an ability to work with a wide range of legislative acts, documents of the European Union institutions, case law and specialist literature. The study is distinguished by an in-depth and consistent analysis of a complex and dynamically evolving subject matter, which lends it both academic and practical value.

**V. Assessment of the methodology**

The methodology of the thesis is clearly formulated and, on the whole, consistently applied. The research is based on a historical-evolutionary and systemic approach, which determine the overall logic of the analysis. These are complemented by traditional methods of legal research, including analysis of legislative acts, case law and documents of the European Union institutions, as well as by specific interdisciplinary elements.

The use of the systemic approach deserves particular attention. The author views the protection of the EU's financial interests not as a collection of separate legislative acts, institutions and procedures, but as a system of elements that interact with one another and are geared towards achieving a common function. This allows for a deeper understanding of the subject matter and distinguishes the work from studies that examine individual aspects of the subject in isolation from one another.

Among the methodological approaches employed, particular note should be taken of the distinction drawn between the legal framework and the institutional organisation of the system, as well as between contextual processes and those directly linked to its establishment and development. This approach allows the author to trace not only the normative evolution but also the logic of the institutional development of the protection of the EU's financial interests.

The methodology is consistent with the subject and objectives of the study. It is suitable for analysing issues that unfold simultaneously within legal, institutional, financial, political and administrative contexts.

## VI. Assessment of scientific novelty and contributions

The contributions cited by the doctoral candidate are genuine, but in my view do not fully correspond to the results actually achieved in the thesis. In some parts, they are formulated too generally, whilst in others they do not fully encompass the strongest scientific results of the research. In this sense, the actual contributions of the work in certain respects exceed the way in which they are presented by the doctoral candidate.

Firstly, an indisputable contribution is the development of a doctrinal definition of the concept of 'protection of the financial interests of the European Union'. This contribution is clearly stated by the author and is indeed achieved in the thesis. The definition is not merely a linguistic definition, but the result of a historical, systematic and normative analysis.

Secondly, the more significant contribution, which in my view should be highlighted separately, is the justification of the protection of the EU's financial interests as a system. This is the broader academic outcome of the thesis. The author does not merely define the concept, but argues for the existence of a system of interrelated legal, institutional and administrative elements that function to achieve a common goal. This contribution is not sufficiently clearly distinguished in the doctoral candidate's summary, but is in fact present in the content of the thesis.

Thirdly, the proposed analytical framework for studying the development of the ZFIES is of a contributory nature, as it distinguishes between the legal framework and the institutional organisation of the system, and identifies contextual and directly related processes. This is not only a methodological decision but also a scientific achievement, as it allows the subject matter under investigation to be organised and analysed as a comprehensive system.

Fourthly, the periodisation of the development of the protection of the EU's financial interests constitutes a contribution. The author does not provide a mere historical overview, but identifies

distinct stages linked to specific regulatory, institutional and integration changes. This periodisation is significant for a clearer understanding of the system's evolution.

Fifthly, a distinct contribution is the identification of patterns in the development of the EU's financial interests protection system. In the conclusion, the author substantiates the cyclical nature of integration processes, the role of crises as a factor accelerating development, the ongoing dispute over jurisdiction, the significance of language, and the trends towards deeper integration in the system's development. These conclusions go beyond the usual description of the legal framework and represent a more mature academic achievement.

Sixthly, the analysis of the multilingual nature of the European Union as a factor influencing the effectiveness of the protection of the Union's financial interests is of particular significance. The author convincingly demonstrates that linguistic and terminological inconsistencies can have a direct impact on legal certainty, institutional communication and the practical application of the rules.

Seventh, the specific proposals for improving national institutional and administrative capacity to protect the EU's financial interests represent a scientific and practical contribution. These include proposals for legal-linguistic coordination, risk analysis, the systematisation of case law and information sources, improved cooperation with OLAF and the European Public Prosecutor's Office, as well as measures to develop expert capacity.

Consequently, the actual contributions of the thesis can be summarised as follows: developing a doctrinal definition of the concept of 'protection of the financial interests of the European Union'; establishing the ZFIES as a system of interrelated elements ; proposing an analytical framework for studying its development; periodisation of the system's development; identification of patterns in its evolution; analysis of multilingual issues in EU law; and formulation of practical proposals for improving the national institutional framework.

## VII. Assessment of the literature and sources used

The thesis is based on a sufficient volume of legislative acts, case law, official documents, reports and academic literature. Sources relevant both to EU law and to the broader context of the

protection of the Union's financial interests have been used, including acts of primary and secondary law, case law of the Court of Justice of the European Union, documents of the European institutions and specialist academic literature.

It is to the author's credit that he draws not only on legislative material but also on reports, analytical documents and studies, which make it possible to trace the actual evolution of the issues under consideration. This is particularly important, as the protection of the European Union's financial interests cannot be examined solely through an analysis of existing legal provisions, but requires an examination of institutional practice, Union policies and the practical problems encountered in the application of the legal framework.

The sources used are appropriate to the subject and objectives of the study. They demonstrate a good understanding of the issues under consideration and provide a sufficient basis for the conclusions drawn. Given the complex legal and institutional nature of the topic, due prominence has rightly been given to European Union acts, case law and the official documents of the European institutions.

At the same time, it may be noted that the presentation of the sources used would benefit from clearer structuring. In the list provided, legislative acts, case law, official documents of the European Union institutions and academic literature are grouped under the general heading 'bibliography'. From the perspective of academic methodology, it would be more appropriate to organise them into separate categories, which would facilitate navigation through the materials used and allow for a clearer distinction between the academic publications and the official documents that served as the basis for the study.

## VIII. Evaluation of the publications

The doctoral candidate has submitted four publications related to the topic of the thesis. These cover both the historical development of the protection of the European Union's financial interests and current issues relating to Regulation (EU, Euratom) 2020/2092 and the Recovery and Resilience Facility. A publication dedicated to organised crime in Bulgaria has also been submitted, which examines issues related to combating various forms of criminal activity and, in this sense, also forms part of the broader context of the protection of the European Union's financial interests.

The report shows that the doctoral candidate has delivered five academic presentations related to the topic of the thesis, including within the framework of initiatives by the European Research Academy ( ERA) and the European Judicial Training Network (EJTN). This indicates that the research findings have been validated in both national and international contexts.

The publications and research reports are sufficient and meet the requirements for the award of the academic and research degree of 'Doctor'. They attest to consistent research work on the topic and a commitment to validating the main findings of the thesis.

## IX. Assessment of the Summary of the Doctoral Dissertation

The Summary of the Doctoral Dissertation submitted corresponds to the content of the thesis. It reflects the relevance and significance of the topic, the object and subject of the research, the research hypothesis, the aims and objectives of the work, the methodology used, the structure of the exposition, the main scientific results and the author's contributions. The abstract provides an accurate and sufficiently comprehensive overview of the content, logic and results achieved in the doctoral research.

I consider that the summary has been prepared in accordance with established academic requirements and accurately presents the main propositions, conclusions and contributions of the thesis.

There are a few editorial inaccuracies, which do not affect the quality and informative value of the summary.

## X. Critical comments and recommendations

The thesis has undeniable scientific merits. That said, several recommendations can be made which are of a constructive nature and do not detract from the overall positive assessment.

Firstly, in certain sections the exposition is overly detailed and could be further synthesised. This is due to the author's endeavour to trace a large volume of historical, normative and institutional processes. Although this approach is understandable, in places a clearer highlighting of the main conclusions would make the text easier to follow.

Secondly, in certain sections of the work, complex terminology and a significant number of loanwords are used. This does not diminish the academic value of the study nor call into question the conclusions drawn, but in places it makes the style of presentation more cumbersome. Furthermore, in some sections there are longer and more complex sentences that could have been formulated in a more concise manner and with greater linguistic clarity. I believe that a wider use of established legal terminology and a more concise style of presentation would contribute to greater precision and readability of the text.

Thirdly, the contributions outlined in the doctoral candidate's report could be formulated more precisely. As already noted, the actual results of the work in some respects exceed the stated contributions. In particular, the rationale for the protection of the European Union's financial interests as a system and the identification of patterns in its development should be set out more clearly.

Fourthly, the presentation of the sources used could be further improved. A clearer distinction between legislative acts, case law, official documents of the European Union institutions and academic literature would facilitate navigation through the materials used and enhance the clarity of the bibliography.

These comments are of a recommendatory nature. They do not call into question the academic merits of the thesis, but rather outline opportunities for the future development and refinement of the research.

## XI. Conclusion

The presented doctoral thesis on the topic 'The Nature, Specificity and Legal Framework of the Protection of the Financial Interests of the European Union' constitutes an independent, comprehensive and in-depth academic study on a topical and significant issue in European Union law.

The work is distinguished by a clear research hypothesis, a coherent structure, a well-developed methodology and a commitment to an independent theoretical understanding of the issues under consideration. The author demonstrates a thorough knowledge of the legal framework , case law, institutional development and practical issues relating to the protection of the financial interests of the European Union.

The thesis contains genuine scientific and applied scientific contributions. Of particular significance are the justification of the protection of the European Union's financial interests as a system, the development of a doctrinal definition of the concept, the periodisation of its development, the identification of patterns, and the formulation of practical conclusions and recommendations regarding the application of the legal framework in this area.

The doctoral candidate has fulfilled the requirements of the individual study plan, has submitted the necessary publications, has tested the results of the research, and possesses professional training directly related to the subject of the doctoral thesis.

In view of the above, I accept that the thesis meets the requirements of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the established academic standards for the award of the educational and scientific degree of 'Doctor'.

On the basis of the above, I give a positive assessment of the thesis and propose that the distinguished academic jury award Alexander Shteliyanov Shterionov he the educational and scientific degree of 'Doctor' in the field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.6. Law, doctoral programme "International Law and International Relations".

Date: 17 June 2026. Signature:

/Assoc. Prof. Dr Paunita Petrova/